

■ Ἡ ἱερὴ Ἐπέτειος τῆς Ἐξόδου τοῦ Μεσολογγίου

Ἔξοδος πρὸς τὸ Ἀνέσπερο Φῶς* «Οὐράνιες δυνάμεις ἐπὶ τῆς γῆς»

Κυριακὴ τῶν Βαΐων...

Κ Ἐκτός ἀπὸ μεγάλη Θρησκευτικὴ Ἑορτή, γιὰ τοὺς Ἕλληνες σηματοδοτεῖ καὶ μιὰ ἱερὴ Ἐπέτειο. **Αὐτὴ τῆς Ἐξόδου τοῦ Μεσολογγίου.**

Ὅποτε διαβάζω κείμενα σχετικὰ μὲ τὴν συγκλονιστικὴ αὐτὴ στιγμὴ τῆς Ἱστορίας τοῦ ἔθνους μας, ἢ ἀκούω Πανηγυρικοὺς Λόγους κατὰ τοὺς ἑορτασμοὺς, μιὰ ἔννοια γίνεται μόνιμη ὑπόκρουση στοὺς συλλογισμοὺς μου. **Εἶναι ἡ ἔννοια τῆς ὑπέρβασης.**

Τὴν ἐπισημαίνει ὁ Νικηφόρος Βρεττάκος στὸ κείμενό του: «Λόγος γιὰ τὸ Μεσολόγγι», πὺ ἐκφωνήθηκε τὸ 1989 καί, μετὰξὺ ἄλλων, λέει:

«... Ἄν ζοῦσα ἐκεῖνα τὰ χρόνια καὶ ἔγραφα ἓνα ποίημα γιὰ τὸ φαινόμενο Μεσολόγγι, θὰ τοῦ ἔδινα τὸν τίτλο: **Οὐράνιες δυνάμεις ἐπὶ τῆς γῆς.** **Εἶναι ἀνάγκη νὰ χρησιμοποιήσῃ κανεὶς ὑπερβατικὰ σχήματα, γιὰ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ φαινόμενο τοῦ Μεσολογγίου...».**

* * *

● **Σταχυολογῶ,** λοιπόν, μερικὰ παραδείγματα ὑπέρβασης, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸν ἐμβληματικὸ τίτλο «**Ελεύθεροι Πολιορκημένοι**», μὲ τὸν ὁποῖο χαρακτηρίζει τοὺς Μεσολογγίτες στὸ σχετικὸ ποίημά του ὁ Διονύσιος Σολωμός.

Ἴσως, κάποιος, μὲ εὐλογη ἀπορία, νὰ ἀναρωτηθεῖ: «**Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ συνυπάρχει ἡ πολιορκία μὲ τὴν ἐλευθερία;**». **Ἡ ἀπάντηση βρίσκεται στὴν ὑπέρβαση. Οἱ ἡρωϊκοὶ Μεσολογ-**

γίτες, με όσα τὸ μέτρο τῆς φθαρτῆς ὕλης προσδιορίζει, ἦσαν ὄντως πολιορκημένοι. **Μ**ὲ μέτρο, ὅμως, τὸ φρόνημα καὶ τὴν ψυχικὴ τους δύναμη, παρέμειναν ἀληθινὰ ἐλεύθεροι καί, ἔτσι, ὀρθώνουν διαχρονικὰ τὸ ἀνάστημά τους.

● **Ὁ** Κωνσταντῖνος Δ. Τσάτσος, τὸ 1949, στὸν Λόγο ποῦ ἐκφώνησε στὸ Μεσολόγγι, εἶπε, μεταξύ ἄλλων, πὼς οἱ Μεσολογγίτες εἶναι «Οἱ νεκροὶ ποῦ δὲν πεθαίνουν». **Κ**αὶ πάλι ἡ **ὑπέρβαση** τοῦ τέλους τῆς ἐπίγειας ζωῆς, ποῦ γίνεται σύμβολο μιᾶς ἀβασίλευτης δόξας γιὰ τὶς ἐπερχόμενες γενιές.

● **Ἐ**πίσης, στὶς περιγραφές γιὰ τὸ ἱστορικὸ τῆς πρώτης καὶ τῆς δεύτερης Πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου, συναντοῦμε κατ' ἐπανάληψη τὸν χαρακτηρισμὸ «φράχτης», γιὰ τὸ χαμηλὸ τεῖχος ποῦ προστάτευε τὴν πόλη ἀπὸ τὴν ξηρά. **Μ**έσα ἀπὸ αὐτὸν τὸν –πολυτραυματισμένο ἀπὸ τὶς συνεχεῖς ἐπιθέσεις– «φράχτη», πολεμοῦσαν ἡρωϊκὰ οἱ ἐναπομείναντες 9.000, περὶ-που, Μεσολογγίτες, ἐξουθενωμένοι ἀπὸ τὴν φρικτὴ πείνα καὶ τὶς κακουχίες. **Ἐ**ξω, οἱ ἐπιτιθέμενοι, ἦσαν οἱ 30.000 πεζοὶ καὶ ἵππεις τοῦ Κιουταχῆ. **Κ**ὶ ὅμως, ὁ ... «φράχτης» ἄντεχε. **Τ**ὸν εἶχε καταστήσει ἀπόρθητο ἡ αὐτὴ **ὑπερβατικὴ** ψυχικὴ ἀντοχὴ τῶν ὑπερασπιστῶν του.

● **Ὁ**ὶ νόμοι τῆς Βιολογίας ὀριοθετοῦν καὶ ἀναθέτουν τὸν ρόλο προστάτου γιὰ τὰ μὲν παιδιὰ στοὺς μεγαλύτερους, γιὰ δὲ τὶς γυναῖκες στοὺς ἄνδρες. **Ἰ**διαιτέρως, σὲ περιστάσεις κινδύνου. **Ὁ**μως, ἐκεῖ, στὸ πολιορκημένο Μεσολόγγι, ἔγινε μιὰ ἀκόμα **ὑπέρβαση**.

Στὸ **Ἡμερολόγιο τῆς Πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου** τοῦ Ἑλβετοῦ φιλέλληνα, **Ι. Μάγιορ**, ὑπάρχουν πολλὲς μαρτυρίες ποῦ καταγράφουν τὴν πολὺ σημαντικὴ συμμετοχὴ τῶν παιδιῶν καὶ τῶν γυναικῶν στὶς πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις καὶ σὲ ἐπικίνδυνες ἀποστολές.

Μεταφέρω ἓνα μόνο χαρακτηριστικὸ ἀπόσπασμα:

«24-5-1825. Περιεργότερον εἶναι προσέτι νὰ θεωρῆ (=βλέπη) τὶς τοὺς παῖδας, οἵτινες κατασκεύασαν τώρα μικρὰ κανόνια καὶ βόμβας ἀπὸ μόλυβδον καί, ἀπὸ μόνην τὴν ἔμφυτον ροπήν κινούμενοι, παρατάσσονται εἰς τὰς ἀγορὰς καὶ κάμνουσιν ὅλα τὰ κινήματα πρὸς ἄμυναν καὶ φύλαξιν...».

● **Ἄ**λλες μαρτυρίες ἀναφέρουν ὅτι, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἀγῶνα τῶν γυναικῶν κατὰ τὴν Πολιορκία, ὑπῆρξαν καὶ γυναῖκες ποῦ, κατὰ τὴν Ἑξοδο, ντύ-

θηκαν με ανδρικές φορεσιές και ακολουθήσαν τους αγωνιστές, «μέ τὸ ντουφέκι στὸ χέρι καὶ τὸ μωρὸ στὴν ἀγκαλιά». **Γι'** αὐτὲς ὁ Σολωμὸς γράφει τοὺς ἀθάνατους στίχους: «**Θ**αυμάζω τίς γυναίκες μας καὶ στ' ὄνομά τους μνέω».

• **Ὁ** Χρῆστος Μαλεβίτσης, τὸ 1977, σ' ἓναν Πανηγυρικὸ Λόγο του γιὰ τὴν Ἑξοδο, τὴν χαρακτηρίζει ὡς «Ἑξοδο στὸ φῶς». **Ἡ ὑπέρβαση** καὶ πάλι. **Διότι**, κατὰ γενικὴ καὶ πανανθρώπινη πεποίθηση, εἶναι: «**γ**λυκειά ἡ ζωὴ κι ὁ θάνατος μαυρίλα». **Ἐ**κεῖνη, ὅμως, τὴν νύχτα, οἱ Μεσολογγίτες, μετὰ τὴν ἀπόφασή τους γιὰ Ἑξοδο ἀπὸ τὰ τεῖχη –ξέροντας ὅτι παραφύλαγε ὁ χαμὸς καὶ ὁ θάνατος– ἔδειξαν ὅτι τὸ φῶς τῆς τιμῆς ἑνὸς τέτοιου θανάτου ὑπερβαίνει τὸ ζοφερὸ σκοτάδι μιᾶς ἀτιμασμένης καὶ σκλαβωμένης ζωῆς. **Τὸ** ἴδιο ἔδειξαν καὶ ὅσοι, ἀνήμποροι, ἔμειναν πίσω καὶ προτίμησαν τὰ ὀλοκαυτώματα.

• **Ἐ**κεῖνο ποὺ κάνει τὴν Ἑξοδο τοῦ Μεσολογγίου νὰ ξεχωρίζει ἀπὸ ἄλλες ἡρωϊκὲς πράξεις εἶναι καὶ τὸ ὅτι, μετὰ αὐτὴν, ἀναδύεται καὶ τὸ ὑπέροχο φρόνημα τῶν κατοίκων. **Αὐτὸ** ποὺ ἔφερε ἐκεῖ τόσοι ἐπιφανεῖς, ἡρωϊκοὺς Φιέλληνες. **Διότι**, ὅπως μαρτυροῦν οἱ σχετικὲς καταγραφές, οἱ τόσο κρίσιμες ἀποφάσεις πάρθηκαν «**μ**ετὰ ἀπὸ συνεννόηση καὶ κοινὴ συναίνεση ὅλων». **Σ**τρατιωτικοὶ ἡγέτες, πολιτικοὶ ἄρχοντες καὶ λαός, μαζί, ἐνστερνίστηκαν τὴν ἀποψη τοῦ ἀξιοθαύμαστου σεπτοῦ Ἱεράρχη, Ἐπισκόπου Ρωγῶν Ἰωσήφ: «**Π**ροτιμῆστε θάνατον μετὰ τὰ ὅπλα ἀνὰ χεῖρας».

Αὐτὰ καὶ ἄλλα πολλὰ, συνιστοῦν μιὰ μεγαλειώδη **ὑπέρβαση**.

* * *

Ἀπὸ τὴν Ἱστορία ἀντλοῦμε γνώσεις, ἀλλὰ προκύπτουν καὶ εὐθύνες. **Τὸ** Μεσολόγγι, μᾶς κληροδότησε δύο ἀνεκτίμητους ποιητικούς θησαυρούς. **Τὴν** ἀπροσμέτρητη ἔννοια τῆς ἀνθρώπινης συνειδήσεως καὶ τὸ μεγαλεῖο τῆς ἠθικῆς ὑπέρβασης. **Σ**τοιχεῖα ποὺ δομοῦν, συντηροῦν καὶ ἐκπέμπουν στοὺς αἰῶνες μιὰ **Ἑξοδο πρὸς τὸ Ἀνέσπερο Φῶς**, μέσα στὸ ὅποιο τὰ γήινα καὶ τὰ φθαρτὰ ξεθωριάζουν, ἐνῶ, λάμπει συνεχῶς

ή σημασία τοῦ χρέους καὶ ἡ καταξίωση τῆς τιμῆς τοῦ ἀνθρώπου.

Εἶναι δικό μας χρέος καὶ δική μας εὐθύνη, νὰ μὴν ἀφήσουμε αὐτὰ νὰ διαγραφοῦν ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ συνείδηση, στοὺς δύσκολους καιροὺς μας.

(*) Περιοδ. «Σύνδεσμος» Καλαμάτας, ἀριθμ. 548/Ἀπρίλιος 2020, σελ. 106-107. • Τῆς Μερόπης Ν. Σπυροπούλου, Ὁμοτίμου Καθηγήτριας Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. • Ἐπιμέλ. ἡμετ.